

connexions

Innovacions democràtiques participatives

vista prèvia >

La democràcia ha estat sempre en constant evolució. En un context difícil i ple d'incerteses com l'actual, en plena crisi democràtica, l'aprofundiment democràtic basat en una major participació ciutadana de qualitat en la presa de decisions esdevé un objectiu clau per a poder reforçar la legitimitat del sistema democràtic i fer-lo evolucionar cap a la democràcia del futur. Cal reformar profundament els sistemes democràtics per a salvar-los. I la posada en marxa de processos i iniciatives que posen la gent al centre són un dels elements bàsics de la innovació democràtica que ens ha d'ajudar a guiar aquestes reformes.

Josep Lluís Martí

Professor de Filosofia del Dret a la UPF

@jlmarti2025

El context de la democràcia en el segle XXI

Entenem per innovacions democràtiques participatives les noves propostes de disseny institucional de processos de participació ciutadana que s'estan portant a la pràctica de manera experimental a molts estats del món en els darrers 40 anys. Per a poder comprendre per què és urgent i fonamental estudiar-les és necessari començar per posar-hi context, saber d'on venim i on estem situats.

Tal com afirmen molts experts, la democràcia actual està en crisi.¹ I ho està en dos sentits diferents. El primer és banal, perquè, com és conegut, la paraula «crisi» prové del grec *krísis* i significa un canvi profund o mutació. Ens trobem, en efecte, en ple canvi de model, amb la necessitat d'experimentar i redissenyar de manera profunda les nostres institucions democràtiques. Però això és banal perquè la democràcia ha estat sempre en permanent canvi i

evolució al llarg de la seva història, així que la idea de «la crisi de la democràcia» ha estat recurrent en diferents períodes.

Però la democràcia està avui en crisi en un segon sentit gens banal. S'observen signes comuns i molt preocupants en tots els sistemes democràtics del món: l'augment de la polarització i la fragmentació socials, l'auge del populisme i de l'autoritarisme de dretes i esquerres, el deteriorament de l'esfera pública i de la deliberació democràtica i, per damunt de tot, el creixement imparable de la desafecció política, especialment entre els joves, i la caiguda en picat dels índexs de confiança ciutadana en les institucions de l'estat i, entre elles, principalment, les representatives.

És important no oblidar, però, que molts d'aquests fenòmens van iniciar-se els anys 1960 i 1970, quan la ciutadania de moltes democràcies occidentals van començar a mostrar una profunda insatisfacció amb els seus governs representatius. Les onades de protestes socials que es van viure en molts d'aquests estats, per exemple el maig de 1968, venien

marcades per un sentiment àmpliament compartit que les estructures i institucions democràtiques existents no responien realment als anhels populars. La ciutadania no se sentia representada. Apareixen en aquell moment les primeres articulacions teòriques de l'anomenada democràcia participativa. I, poc després, ja a les dècades de 1980 i de 1990, la primera onada d'innovacions democràtiques participatives a tot el món, també a Catalunya, principalment a l'àmbit local.

D'iniciatives ciutadanes o referèndums a Suïssa, o de *town meetings* o revocacions de mandat a alguns estats i ciutats dels EUA, n'hi havia hagut sempre al llarg del segle XX. El que va ser característic de la primera onada d'innovacions democràtiques com les consultes, els jurats ciutadans o els primers pressupostos participatius i els primers minipúblics, era la voluntat clara d'experimentar amb formes diverses de participació ciutadana que els hi donessin una veu i una capacitat d'incidència que, tot i ser complementàries amb les institucions representatives tradicionals, contribuïssin a l'aprofundiment

1 Vegeu, per exemple, LEVITSKY; ZIBLATT, *Cómo mueren las democracias*; MOUNK, *El pueblo contra la democracia*; RUNCIMAN, *Así termina la democracia*; APPLEBAUM, *El ocaso de la democracia*; i PR-ZEWORSKI, *Las crisis de la democracia*.

Aquestes primeres innovacions democràtiques van provocar encara més frustració

democràtic, tendissin ponts entre representants polítics i la població i enfortissin la seva capacitat d'incidir en la presa de decisions.²

No obstant, aquestes primeres innovacions democràtiques van provocar encara més frustració, en part causada pels molts errors que es van cometre, cosa que per altra banda és esperable en tota fase d'experimentació. Aquests errors, per altra banda, ens van permetre aprendre algunes lliçons que resulten fonamentals per a guiar l'actual segona onada d'innovacions, i que és convenient tenir clares. En primer lloc, tot i que algunes persones es van mostrar molt actives, la ciutadania en general no va respondre massivament a la crida a la participació, de manera que al final era comú veure participar sempre les mateixes persones. Els participants no eren plenament representatius del conjunt de la ciutadania, i per tant s'havia de ser prudent a l'hora d'atribuir als ciutadans mobilitzats la capacitat de decisió final sobre determinades qüestions, cosa que per altra banda els polítics tampoc estaven massa

predisposats a fer. Vam aprendre que calia treballar millor la connexió entre les innovacions democràtiques participatives i les institucions de govern i el conjunt de la societat.

Segon, que en la tensió inevitable entre posar l'accent en la qualitat o en la quantitat de la participació, era molt més important posar-lo en la primera, que va ser àmpliament descuidada en aquesta primera onada. Cal entendre que no tota participació ciutadana és de qualitat, i que una participació de baixa qualitat, en el sentit que pot estar guiada per la ignorància, la manca d'informació o la inducció o manipulació de les preferències, no serà realment un bon instrument d'innovació democràtica i, per aquesta raó, no permetrà aprofundir en la legitimitat democràtica, sinó que més aviat podrà erosionar-la encara més.

Tercer, que la qualitat i l'èxit de la participació ciutadana depèn fonamentalment de la cultura cívica i democràtica de la ciutadania, cosa que passa per prendre's més seriosament el tema de l'educació política dels ciutadans, començant per la pròpia escola, però també per

crear oportunitats de participació suficients i adequades per a tothom, ja que la millor manera d'aprendre a participar políticament és participant políticament. I és que la democràcia participativa real és aquella que promou la participació i la implicació ciutadanes en tots els àmbits importants de la vida de les persones, com la feina, la vida social o veïnal o les escoles.

Quart, que aquesta necessària cultura democràtica o cívica i la subsegüent qualitat en la participació depèn també, i de manera crucial, de l'existència de processos sostinguts de deliberació pública genuïna i de qualitat oberts a tothom, que és un dels pilars centrals en una democràcia deliberativa. Perquè la participació ciutadana sigui de qualitat cal esmerçar esforços que les persones no només hagin rebut una adequada educació democràtica i tinguin accés a la informació pública rellevant, sinó que també tinguin l'oportunitat de debatre i discutir les diferents propostes i els seus punts de vista respectius sobre la base de raons i arguments. En altres paraules, cal assegurar que la seva participació i les decisions resultants obeeixin,

2 WELP, *Las democracias del siglo XXI*.

Un dels valors fonamentals de la democràcia és el de la igualtat política i el principi derivat de la màxima inclusió de tota la ciutadania en l'autogovern

en termes de Jürgen Habermas —el gran filòsof de la democràcia deliberativa, que és la teoria democràtica dominant avui—, a la força de la raó i no a la raó de la força, per més que aquesta darrera sigui una força merament numèrica.³ És cert que la democràcia implica necessàriament el principi de la majoria. Però no es tracta que les majories facin valer simplement la seva força, sinó que siguin capaces de construir grans consensos socials basats en acords fonamentats en raons i arguments.⁴

Cinquè, que tenir una nova i adequada cultura democràtica i cívica és important no només per a la ciutadania cridada a participar, sinó també entre la classe política mateixa i en les institucions democràtiques, per evitar que els instruments d'innovació i participació siguin cooptats o fins i tot manipulats i, sobretot, perquè tinguin un impacte real en les institucions del sistema democràtic. Si algú podia pensar, en un inici, que permetre una participació puntual i acotada de la ciutadania en algunes decisions particulars seria

suficient per a transformar i reforçar la legitimitat dels sistemes democràtics i per a pal·liar els problemes de desafecció, desconfiança i polarització de la societat, és ben evident que això no és així.

Finalment, també vam aprendre que organitzar processos participatius no és gens senzill, que es requereix temps, recursos i coneixements tècnics; i que organitzar-los malament, sense donar rellevància als resultats i a fer un retorn adequat als que hi participen, sense assegurar la qualitat del procés, sense preocupar-se per la formació i informació dels participants, sense connectar bé amb el conjunt de la ciutadania que no participa, és el pitjor que es pot fer, perquè acaba generant una major frustració cívica. Per a fer-los malament, més valia no fer-ne.

La ciutadania va considerar aquesta primera onada d'innovacions democràtiques clarament insuficient. I en els darrers quinze anys hem tornat a veure grans mobilitzacions i protestes ciutadanes que tornaven a expressar la seva frustració i desencant amb les institucions representatives, des del 15M, els indignats o el

moviment *Occupy* a tota Europa, als EUA, Amèrica Llatina, a les Primaveres Àrabs o les mobilitzacions pro-democràcia del sud-est asiàtic. La desafecció i frustració ciutadanes i la desconfiança en les institucions i en el sistema han seguit creixent, ara complementades per l'augment de la polarització política, la fragmentació social i les desigualtats socioeconòmiques.

És en aquesta clau que cal analitzar la segona onada d'innovacions democràtiques, que porta desenvolupant-se des de l'inici del segle XXI. Per poder entendre-les millor, és necessari distingir els tres enfocaments diferents que les han guiades: l'enfocament macro, l'enfocament micro i l'enfocament sistèmic, que és una combinació dels altres dos.

L'enfocament macro: innovacions democràtiques de participació massiva

Un dels valors fonamentals de la democràcia és el de la igualtat política i el principi derivat de la màxima inclusió de tota la ciutadania en l'autogovern. Tanmateix, bona part

³ HABERMAS, *Facticidad y validez*.

⁴ MARTÍ, *La república deliberativa*.

L'aplicació de tecnologies d'anàlisi de dades massives, en particular d'algoritmes d'IA, han permès una nova i valuosa font d'informació sobre les preferències i les opinions de la ciutadania

de la frustració cívica que s'origina ja els anys 1960, i que ha anat en augment, prové de la idea que els sistemes representatius no han estat capaços de capturar fidelment el que les majories ciutadanes realment volen, que no s'han assegurat ponts estables i fluïts de contacte entre les institucions representatives i el conjunt de les persones. No és d'estranyar, per tant, que molts dels intents de construir una democràcia més oberta i participativa s'hagin centrat en un enfocament macro, un intent per permetre la participació més àmplia possible de tota la població en la presa de decisions.

Els mecanismes tradicionals de participació ciutadana ja buscaven aquesta participació massiva de la ciutadania. És el cas dels referèndums, les consultes ciutadanes, les revocacions de mandat i les iniciatives populars, en què un dels criteris que més pesen a l'hora d'avaluar la seva legitimitat, de la mateixa manera que passa amb les eleccions periòdiques, és el del percentatge de vot o de suport que són capaços d'assolir. I també és el cas de moltes de les innovacions democràtiques de la primera onada, com per exemple

les variants originals dels pressupostos participatius, en què tota la ciutadania és convidada a prendre part en processos macro de participació i deliberació.⁵

El més important en una innovació democràtica d'enfocament macro és que tothom hi pugui participar, que ningú en quedi exclòs. Quan això s'aconsegueix, la participació massiva aporta un element de legitimitat a la decisió presa que és difícil o impossible aconseguir d'altres formes. És per això que, per exemple, els referèndums s'han considerat la millor forma democràtica de validar decisions fonamentals, com l'adopció d'una nova constitució o la reforma de l'existent, o la secessió d'un territori o l'ingrés o la sortida d'un estat membre de la UE. I també de decisions de política ordinària, almenys en alguns estats, com Suïssa i Itàlia.

Un dels reptes evidents dels enfocaments macro és la complexitat d'organitzar un procés que pugui estar realment obert a tothom. En

el cas dels referèndums i consultes, la complexitat és menor perquè la forma de participació —dipositar un vot a una urna— és relativament senzilla i comparable a la que ja tenim en qualsevol procés electoral. Però és molt més difícil si intentem que hi hagi una mínima interacció entre els participants, com en l'ideal de les audiències públiques —sovint tant llunyà dels casos reals— o el que originalment s'intentava en els pressupostos participatius. És per això que les noves tecnologies digitals han estat cridades a tenir un rol fonamental a l'hora de fomentar una participació massiva de la ciutadania.

És el cas de l'ús del vot electrònic per a fer possible consultes ràpides i poc costoses a la ciutadania o fomentar les iniciatives populars, la rebuda de propostes o les votacions de pressupostos participatius. En els darrers anys això ha marcat una de les tendències principals en l'àmbit de les innovacions democràtiques, que ha estat la construcció de plataformes públiques de participació ciutadana, com en el cas d'èxit de la plataforma Decidim, originalment desenvolupada per a la ciutat de Barcelona, però que ara s'ha estès a

5 Vegeu, per exemple, HERZBERG; ALLEGRETTI; RÖCKE, *Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide—an Invitation to Global Cooperation*.

Molts van tenir l'esperança que les noves plataformes privades de comunicació social crearien un espai de debat realment obert a tothom que permetria la plena inclusió

moltes ciutats i municipis catalans i d'arreu del món.⁶ En aquest àmbit, la millor plataforma pública virtual de participació ciutadana és la que Audrey Tang va desenvolupar per Taiwan, la plataforma vTaiwan, que combina tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA), cadena de blocs —*blockchain*— i realitat virtual per assegurar la participació massiva més àmplia possible i de major qualitat deliberativa.⁷

En paral·lel, el desenvolupament de les xarxes socials durant les primeres dècades del segle XXI ha creat plataformes públiques d'interacció social que han adquirit també una inesperada dimensió política, com Facebook, X, Instagram o Tik Tok. L'aplicació de tecnologies d'anàlisi de dades massives, en particular d'algoritmes d'IA, han permès una font d'informació nova i valuosa sobre les preferències i les opinions de la ciutadania. Tant és així que alguns experts s'han preguntat, a l'inici de la posada en marxa d'aquestes xarxes,

per què necessitem «democràcia», en el sentit d'organitzar processos institucionals de participació ciutadana, quan les dades massives ja ens permeten accedir a les preferències ciutadanes per, eventualment, poder-les satisfer.⁸

En un inici, molts van tenir l'esperança que les noves plataformes privades de comunicació social crearien un espai de debat realment obert a tothom que permetria la plena inclusió. El que hem vist ràpidament és que aquestes plataformes, precisament per la seva naturalesa privada i perquè són propietat d'empreses amb un model de negoci molt particular, no han creat cap espai de deliberació pública genuïna, sinó que són terreny abonat per a la propaganda, la manipulació, la creació de bombolles i cambres d'eco, la polarització i la confrontació populista, sobretot per part de l'extrema dreta. I és per aquesta raó que en els darrers anys s'ha consolidat una nova tendència, encara en fase experimental, que està cridada a ser una de les avingudes més importants d'innovació

democràtica en el futur: la creació d'espais en línia de deliberació democràtica orientats a promoure una participació de qualitat compromesa amb l'interès general, ajudats també per algoritmes més sofisticats d'IA. Els estudis més recents sembla que donen suport a aquesta possibilitat d'una IA orientada a posar en pràctica una deliberació democràtica de qualitat a gran escala, un fet que generaria un gran salt endavant en les innovacions democràtiques de nivell macro.⁹

Moltes de les innovacions de participació massiva guiades per aquest enfocament macro no permeten resoldre els problemes propis de la primera onada d'innovacions democràtiques. Segueixen centrant-se excessivament en la importància de la quantitat de la participació, descuidant aspectes crucials de la seva qualitat, en particular sense afavorir suficientment els processos de deliberació pública, i en general sense donar resposta als déficits de cultura cívica o democràtica, tant

6 Vegeu <www.decidim.barcelona> i PEÑA LÓPEZ, *Convirtiendo participación en soberanía: el caso de Decidim.Barcelona*.

7 Vegeu <www.info.vtaiwan.tw>.

8 LARSON, «Who needs democracy when you have data?».

9 Vegeu, per exemple, l'article publicat a la revista *Science* de TESSLER (et al.), «AI can help humans find common ground in democratic deliberation».

El tret distintiu més característic de l'enfocament micro és l'objectiu d'individualitzar la participació ciutadana

dels participants com dels polítics i les institucions del sistema polític. Això no vol dir que puguem desestimar-les, ja que, com hem vist, són necessàries, com a mínim en determinats contextos i per a determinades decisions, per aportar una legitimitat democràtica plena. Però és cert que, per dir-ho així, el desençant amb les innovacions massives han reforçat l'ascens en les darreres dècades d'un enfocament alternatiu o micro.

L'enfocament micro: innovacions democràtiques en forma de participació individualitzada i de minipúblics

El camp de les innovacions democràtiques, com qualsevol altre, està subjecte a modes. I la moda actual en aquest sector és la dels minipúblics, en particular la de les assemblees ciutadanes. Es tracta d'un enfocament micro sobre la participació ciutadana que té per objectiu no la participació massiva del major nombre possible de persones, sinó la participació d'un conjunt reduït i individualitzat de ciutadans. Implica una renúncia de l'èmfasi en la quantitat

de la participació per tal de poder maximitzar la seva qualitat, en particular la seva qualitat deliberativa.

El tret distintiu més característic de l'enfocament micro és l'objectiu d'individualitzar la participació ciutadana, és a dir, de crear espais i mecanismes de participació on només hi puguin participar un conjunt particular de ciutadans. Hi ha dues formes d'individualitzar aquest conjunt de participants: a) la creació d'un grup tancat de persones buscant que sigui descriptivament representatiu del conjunt de la societat, com fan els minipúblics; o b) la creació d'un espai o oportunitat de participació dirigit a un conjunt obert però relativament petit de ciutadans que busca fomentar la participació d'un determinat tipus de població i no la representativitat descriptiva, com fan els mecanismes participatius de govern obert, de *crowdlaw* o de *crowdsourcing* democràtic. Vegem cadascun d'aquests dos tipus en detall.

Les innovacions en forma de minipúblic impliquen la creació d'un grup tancat que vol ser un reflex o mirall de la societat més àmplia.

La forma principal d'aproximar-se a aquest objectiu de representativitat descriptiva és a través d'una selecció aleatòria, normalment per sorteig, dels seus membres.¹⁰ Trobem minipúblics de diversos tipus i mides. Un dels primers exemples moderns de minipúblic és el de les enquestes deliberatives [*deliberative opinion polls*], inventades el 1988 pel teòric de la democràcia deliberativa James Fishkin.¹¹ Una enquesta deliberativa consisteix a crear un grup de 50 a 80 ciutadans —tot i que en el cas de l'enquesta organitzada a Mongòlia per a discutir una reforma constitucional en van ser 1.570— que discutirà amb l'ajuda d'experts durant dies o setmanes sobre un o diversos temes políticament rellevants. Els ciutadans que hi participen són enquestats sobre els temes en discussió tant abans de la deliberació com

¹⁰ GASTIL; WRIGHT, *Legislatures by lot*. La idea no és en absolut nova. Els jurats populars que intervenen en alguns processos judicials, per exemple, són una mena de minipúblics que venen a representar al ciutadà mitjà i tenen més de vuit segles d'història.

¹¹ FISHKIN, *Democracia y deliberación*. Vegeu Stanford Deliberative Democracy Lab <www.deliberative.stanford.edu>. S'han organitzat centenars d'enquestes deliberatives arreu del món, des dels EUA a Mongòlia, passant per la UE, l'Estat espanyol i Catalunya, i fins i tot a nivell global.

després, i s'aprecia sempre una certa variació en les seves opinions un cop s'ha passat pel procés deliberatiu.

El segon exemple de minipúblic, i actualment el més reeixit, és el de les assemblees ciutadanes. Una assemblea ciutadana és un conjunt de ciutadans aleatòriament escollits, tot i que sovint la selecció es fa a partir de grups estratificats que intenten maximitzar la representació descriptiva de la diversitat social, que van dels 30-40 fins als 80-100, i que es reuneixen durant un període de temps per a deliberar sobre un o diversos temes i assolir alguns consensos o acords majoritaris en forma de propostes més o menys concretes de decisió pública.¹² Sovint les decisions

12 Tot i que existeixen precedents històrics més antics, el primer cas contemporani d'assemblea ciutadana va ser el de l'assemblea organitzada al 2004 per la província de British Columbia al Canadà per a discutir la reforma de la llei electoral. En les dues primeres dècades del segle XXI s'han organitzat assemblees ciutadanes a la majoria de països del món, així com a nivell global —vegeu <www.globalassembly.org>—, i sobre temes molt diversos. Formen part d'algunes de les directrius polítiques impulsades per institucions internacionals com la OCDE —vegeu <www.oecd.org>. A casa nostra també s'han organitzat assemblees ciutadanes, per exemple, pel clima tant a nivell de Catalunya com de la ciutat de Barcelona —vegeu Assemblea pel Clima

preses per les assemblees, com va passar amb la primera de totes organitzada a British Columbia, al Canadà, així com a les famoses assemblees organitzades a Irlanda entre 2012 i 2015 per a proposar reformes constitucionals, acaben sent sotmeses a un referèndum popular que vindria a legitimar de manera massiva el resultat. En aquests casos, impliquen una combinació de l'enfocament micro amb l'enfocament macro explicat en el punt anterior.

Altres exemples de minipúblics són els panels o jurats ciutadans, normalment més petits que les assemblees, tot i que també són seleccionats aleatòriament, i que sovint es troben incardinats en el funcionament ordinari d'alguna institució representativa, com el Citizens Initiative Review Commission de l'estat d'Oregon (EUA), i també els consells o assemblees constituents creats a Islàndia entre el 2010 i el 2013 o a Xile entre el 2015 i el 2018.¹³

<www.canviclimatic.gencat.cat> i <www.decidim.barcelona>.

13 REUCHAMPS; WELP (eds), *Deliberative Constitution-Making*.

Hi ha un segon tipus d'innovacions democràtiques que comparteixen, almenys en part, l'enfocament micro, però que no pretenen la creació d'un grup tancat que intenta ser representatiu com en el cas dels minipúblics. Es tracta de la creació d'espais de participació oberts de manera general però que busquen individualitzar el grup de potencials participants entre els experts o entre ciutadans amb unes determinades característiques. És el que passa, per exemple, amb moltes de les mesures de participació relacionades amb la noció de Govern Obert.¹⁴ L'objectiu aquí és afavorir la interacció entre les administracions i institucions representatives i la ciutadania, i permetre que la ciutadania, sota certes condicions, participin directament en la presa de decisions i en la cocreació de polítiques públiques. Els participants als que se'ls dona la possibilitat de participar-hi poden ser, per exemple, els usuaris o destinataris d'un determinat servei públic, o bé aquells directament interessats en

14 NOVECK, *Cómo resolver problemas públicos*; OPEN GOVERNMENT PARTNERSHIP, «Estándares de participación y cocreación de OGP».

La idea fonamental aquí és la d'utilitzar els elements de la intel·ligència col·lectiva per a millorar la qualitat de les decisions públiques, sovint amb l'ajuda de les noves tecnologies

una determinada actuació de l'administració. El nombre d'aquests participants pot ser relativament elevat, però no es busca en cap cas la participació massiva de la societat en el seu conjunt, i encara menys obtenir grups descriptivament representatius d'aquesta societat.

Una variant interessant i altament innovadora d'aquests espais i mecanismes és la que s'ha anomenat *crowdlaw* o *crowdsourcing* democràtic.¹⁵ La idea fonamental aquí és la d'utilitzar els elements de la intel·ligència col·lectiva per a millorar la qualitat de les decisions públiques, sovint amb l'ajuda de les noves tecnologies, que fan possible una major i millor col·laboració estable entre ciutadania i governs i administracions. Tal i com ha estat conceptualitzat, el concepte de *crowdlaw* és tan ampli que, de fet, engloba algunes de les innovacions democràtiques mencionades anteriorment, com les plataformes virtuals de Decidim o vTaiwan o les innovacions cons-

titucionals. Però s'estén també a intervencions molt més individualitzades de col·laboració, com per exemple la iniciativa del Crowdlaw for Congress als EUA,¹⁶ o la *smarter crowdsourcing* o implicació estable i nombrosa d'experts en la codecisió de polítiques públiques.¹⁷

En resum, hi ha molts tipus d'innovacions democràtiques participatives amb enfocament micro, que a més estan vivint un moment de proliferació i popularitat, en part per intentar evitar alguns dels problemes o dèficits ja assenyalats en aquelles innovacions d'enfocament més macro. Tot i així, aquest enfocament micro també té els seus dèficits. El més important de tots és que normalment aquests mecanismes no compten amb legitimitat democràtica plena per a decidir per si soles les qüestions polítiques importants, precisament perquè es tracta de mecanismes de participació individualitzats en què no es garanteixen els drets d'igual participació a tota la ciutadania.

Conclusions: l'enfocament sistèmic i la noció de sistemes deliberatius

En els apartats anteriors he presentat les nombroses innovacions democràtiques de nivell macro i hem vist que tenen un gran potencial per a enfortir la legitimitat democràtica de les decisions públiques, però també que el seu èmfasi en la quantitat de la participació, en detriment de la seva qualitat, provoca dèficits importants. Per altra banda, les nombroses innovacions de nivell micro que han proliferat en les primeres dècades del segle XXI han intentat prioritzar la qualitat de la participació, normalment de la mà de dissenys individualitzats i deliberatius relativament ben controlats, però per si soles no són capaces de produir legitimitat democràtica plena, ja que exclouen la majoria de la ciutadania. Per assolir aquesta legitimitat plena és necessari un retorn en algun punt a les innovacions de nivell macro.

Dit d'una altra manera, és necessari explorar fórmules que combinin els dos tipus d'innovacions democràtiques i fer-ho de forma global, coherent i sistemàtica. La teoria democràtica ofereix una perspectiva

15 NOVECK, «Crowdlaw: Collective Intelligence and Lawmaking»; ALSINA i MARTÍ, «The Birth of the Crowdlaw movement: Tech-based citizen participation, legitimacy and the quality of lawmaking».

16 CROWDLAW, «Crowdlaw for congress. Strategies for 21st century lawmaking».

17 THE BURNES CENTER FOR SOCIAL CHANGE, «Impact studios: smarter crowdsourcing».

És necessari empènyer la frontera de participació ciutadana tant com sigui possible i fer-ho en tota la riquesa i pluralitat de contextos de la vida del ciutadà

que busca precisament això, integrar l'enorme diversitat d'espais, mecanismes i processos de participació deliberativa existents a les nostres societats, tant els de tipus institucional, explorats aquí, com els de naturalesa més aviat social o no-institucional, sota un únic enfocament sistèmic: la idea de sistemes deliberatius promoguda pels estatunidencs Jane Mansbridge, teòrica política, i John Parkinson, professor de filosofia política, i que ha esdevingut un paradigma molt influent, tant en l'àmbit teòric com pràctic en innovacions democràtiques.¹⁸

La idea principal de la noció de sistemes deliberatius és que, si el nostre objectiu és aprofundir la legitimitat democràtica dels nostres sistemes, crear condicions de confiança entre la població, afavorir la participació ciutadana de qualitat i potenciar la deliberació pública, no és possible trobar un únic tipus de procés o de mecanisme que sigui perfecte des del punt de vista dels exigents requeriments de la democràcia deliberativa, que resolgui tots els

problemes i que garanteixi l'assoliment d'aquests objectius. El que és necessari és empènyer la frontera de participació ciutadana tant com sigui possible i fer-ho en tota la riquesa i pluralitat de contextos de la vida del ciutadà, amb diversitat d'enfocaments i de prioritats, tractant d'integrar tot això en una única perspectiva coherent del sistema democràtic.

Els reptes que tenim són gegants. Tenim el convenciment que cal fer evolucionar la democràcia del segle XXI per adaptar-la al nou context i les noves necessitats i per revertir la desafecció. El cert és que ningú sap perfectament com fer-ho. Per això és crucial poder experimentar i provar receptes diferents. I aquesta és la importància que tenen les innovacions democràtiques participatives. El que sobretot hem d'assegurar és que seguim tenint clars els objectius que ha de perseguir tot sistema polític, començant per atorgar-li la màxima legitimitat democràtica possible, però sense descuidar la necessitat de prendre decisions públiques efectives, àgils i de qualitat. Aquests objectius són els que ens permetran avaluar les propostes experimentals de les innovacions democràtiques

participatives, una cosa que haurem de fer entre tots, a través de la deliberació pública. ■

18 MANSBRIDGE; PARKINSON (eds), *Deliberative Systems*.

■ Bibliografia

ALSINA, Victòria; MARTÍ, José Luis. «The Birth of the Crowdlaw moviment: Tech-based citizen participation, legitimacy and the quality of lawmaking». A *Analyse und Kritik*, vol. 40, núm. 2, 2018.

APPLEBAUM, Anne. *El ocaso de la democracia*. Madrid: Debolsillo, 2024.

CROWDLAW. «Crowdlaw for congress. Strategies for 21st century lawmaking» [en línia]. Disponible a: <www.congress.crowd.law>.

FISHKIN, James. *Democracia y deliberación*. Barcelona: Ariel, 1996.

GASTIL, John; WRIGHT, Eric Olin. *Legislatures by lot*. Londres: Verso, 2019.

HABERMAS, Jürgen. *Facticidad y validez*. Madrid: Trotta, 2013 [1992].

HERZBERG, Carsten; ALLEGRETTI, Giovanni; RÖCKE, Anja. *Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide-an Invitation to Global Cooperation: Study*. A *InWent*, 2010.

LARSON, Christina. «Who needs democracy when you have data?» [en línia]. A *MIT Technology Review*, 20 d'agost del 2018. Disponible a: <www.technologyreview.com>.

LEVITSKY, Steven; ZIBLATT, Daniel. *Cómo mueren las democracias*. Barcelona: Ariel, 2018.

MANSBRIDGE, Jane; PARKINSON, John (eds). *Deliberative Systems*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

MARTÍ, José Luis. *La república deliberativa. Una teoría de la democracia*. Madrid: Marcial Pons, 2006.

MOUNK, Yascha. *El pueblo contra la democracia*. Barcelona: Paidós, 2018.

NOVECK, Beth. «Crowdlaw: Collective Intelligence and Lawmaking». A *Analyse und Kritik*, vol. 40, núm. 2, 2018.

NOVECK, Beth. *Cómo resolver problemas públicos*. Madrid: Galaxia Gutenberg, 2022.

PEÑA-LÓPEZ, Ismael. *Convirtiendo participación en soberanía: el caso de Decidim. Barcelona*. Madrid: Huygens, 2019.

OPEN GOVERNMENT PARTNERSHIP. «Estándares de participación y cocreación de OGP» [en línia]. Disponible a: <www.opengovpartnership.org>.

PRZEWORSKI, Adam. *Las crisis de la democracia*. Madrid: Siglo XXI y Clave Intelectual, 2022 [2019].

REUCHAMPS, Min; WELP, Yanina (eds). *Deliberative Constitution-Making*. Londres: Routledge, 2023.

RUNCIMAN, David. *Así termina la democracia*. Barcelona: Paidós, 2019.

TESSLER, Michael Henry (et al.). «AI can help humans find common ground in democratic deliberation» [en línia]. A *Science*, 18 d'octubre del 2024. Disponible a: <www.science.org>.

THE BURNES CENTER FOR SOCIAL CHANGE. «Impact studios: smarter crowdsourcing» [en línia]. Disponible a: <www.smartercrowdsourcing.org>.

WELP, Yanina. *Las democracias del siglo XXI*. Buenos Aires: Paidós, 2018.